

**RAAD
VOOR
CULTUUR**

≡ **provincie
Gelderland**

CMX
CULTUUR & MEDIA

Debatverslag *De Cultuurverkenning*

Op dinsdag 14 oktober is op initiatief van de Raad voor Cultuur en de provincie Gelderland in Arnhem een debat georganiseerd over *De Cultuurverkenning: ontwikkelingen en trends in het culturele leven in Nederland*. U leest het verslag van dat debat.

De Raad wilde met *De Cultuurverkenning* een sprankelend en relevant debat voeden in de aanloop naar zijn advisering over het cultuurbeleid voor de periode 2017-2020. Dat advies brengt de Raad in de lente van 2015 uit. Eerder dit jaar vond er een debat plaats in Eindhoven. De komende tijd volgen er nog debatten in onder meer Rotterdam en Groningen.

Onder leiding van **Henk Beerten** (voormalig wethouder Cultuur Nijmegen) maakten zes vertegenwoordigers van Gelderse culturele organisaties een statement van één minuut waarin ze ingingen op de vraag wat zij graag willen dat de Raad doet voor cultuur in Gelderland. Na elk statement volgde er een debat van circa 15 minuten. De avond werd afgesloten met een gesprek tussen **Joop Daalmeijer** (voorzitter van de Raad voor Cultuur) en **Annemieke Traag** (gedeputeerde van Cultuur voor Gelderland).

De volgende sprekers maakten een statement:

- **Kirsten Ruber** (directeur Go Short),
- **Connie Verberne** (directeur, bestuurder Cultuurmij Oost),
- **Wim Boerman** (artistiek leider Orkest de Ereprijs),
- **Kien van Hövell tot Westerfliet** (transitieadviseur en initiatiefnemer het Landgoedbedrijf),
- **Carin Reinders** (directeur, bestuurder CODA),
- **Jeroen van den Eijnde** (voorzitter bestuur O.P.A.).

Er volgt nu een korte weergave van de statements en het debat dat op ieder statement volgde.

Kirsten Ruber pleit voor een nieuwe generatie met een frisse blik. Volgens Ruber biedt de huidige BIS weinig ruimte voor festivals, en nog minder voor jonge, vernieuwende festivals. Go Short streeft naar vernieuwing en verduurzaming. Daarvoor is structurele financiering nodig die er soms niet is, waardoor doorontwikkeling wordt bemoeilijkt.

Festivals garanderen doorgaans publiek. Soms wordt om die reden gekozen voor een organisatie in de vorm van een festival. Festivals kunnen zowel grote commerciële festivals als nieuwe, kleine, unieke festivals zijn.

Welke festivals zouden gesubsidieerd moeten worden? Misschien juist de minder commerciële festivals met klein publieksbereik. Er moet een structurele basis worden geboden waarop gebouwd kan worden en waar partners elkaar kunnen ontmoeten. Je kan niet vanuit niets ondernemen. Ien Stijns (directeur Slot Loevestein) is van mening dat jong niet-commercieel talent financieel gesteund moet worden, maar niet via strakke subsidieregels van de BIS, maar op andere manieren.

**RAAD
VOOR
CULTUUR**

≡ **provincie
Gelderland**

**CMX
CULTUUR & MEDIA**

Paula Walta (danstheater Telder) spreekt namens de spelers op festivals: het korten op subsidies gaat ten koste van de spelers, zij worden wel uitgenodigd om te spelen, maar krijgen vaak geen geld meer voor hun bijdrage. Financier je het festival of financier je de producties op het festival?

Connie Verberne: 'In de keteneconomie wordt het product auto vervangen door het product mobiliteit dat door een keten van bedrijven wordt verhuurd aan de klant. Toneel, muziek, beelden of boeken kunnen op die manier worden vervangen door creativiteit, beleving, ontzorging en duurzaamheid.' Verberne onderstreept het belang van ketens in de cultuursector. De overheid zou moeten investeren in nieuwe verbindingen binnen en buiten de steden.

De ketens behelzen niet alleen het culturele domein: er kunnen bruggen worden geslagen naar maatschappelijke domeinen zoals zorg, welzijn en onderwijs. Ieder niveau (provinciaal, landelijk, internationaal) heeft daarbij een eigen infrastructuur.

De overheid kan ook een rol spelen bij de spreiding van cultuur in de provincie. Cultuur mag er ook zijn buiten de stad. De stad wordt echter ook gezien als een plek waar creatievelingen zich verzamelen, een voedingsbodem voor de regio. Ook het belang van het betrekken van de jeugd wordt onderstreept: 'het laten opgroeien van de Epkes'. Connie beaamt dat cultuur veel van sport kan leren. Laat de jongeren kennismaken met cultuur, van het spelen van een instrument naar het geven van een voorstelling.

Wim Boerman merkt dat een op elkaar afgestemd systeem van productiehuizen en werkplaatsen is verdwenen. Hij betoogt dat makers opnieuw de mogelijkheid moeten krijgen om het podium te betreden; talenten moeten de kans krijgen aan het werk te gaan en vooral ook ervaringen op te doen.

Volgens beeldend kunstenaar Rob Voerman is de overheid/gemeente vooral gericht op grote culturele instituten. De kunstenaar wordt vaak niet betaald voor zijn exposities in een museum. Museums die subsidie ontvangen zouden ook een honorarium voor de kunstenaars moeten garanderen. Makers moeten de mogelijkheid krijgen om te verdienen.

George Wiegel (directeur van het Gelders Orkest) denkt dat het publiek misschien wel de sleutel is tot de oplossing. Het is vooral belangrijk om voor het publiek te werken. 'Zonder publiek bestaat kunst niet'. Het publiek bepaalt en het publiek denkt niet in hokjes. De uitdaging is om te denken vanuit het publiek, en niet vanuit de cultuurinstelling. Maar ook het werven van publiek kost tijd en dus geld.

Zou er met een vermindering van regels meer ruimte ontstaan om te ondernemen? In ondernemingen en in kunst kunnen regels belemmerend werken. Het is belangrijk niet projectmatig te denken, maar in langere lijnen, in verbinding. Kunst kan maatschappelijke ketens creëren. Geld van de overheid moet ook met het bewustzijn van die ketens besteed worden.

Kien van Hövell tot Westerflier pleit voor een strategisch budget dat vrije experimenteerruimte mogelijk maakt. In die experimenteerruimte moeten innovatieve crossovers als voorbeeld dienen en in praktijk worden gebracht. Volgens van Hövell tot Westerflier is de vernieuwing nog niet op volle sterkte. De samenleving moet zich flexibel verbinden en organiseren om tot

**RAAD
VOOR
CULTUUR**

≡ **provincie
Gelderland**

CMX
CULTUUR & MEDIA

stelselverandering te komen. Door te binden kom je tot meervoudige waardecreatie en vermenigvuldiging.

Het is een uitdaging om te zoeken naar nieuwe verdienmodellen om met minder geld toch mogelijkheden te scheppen. Er moet ruimte worden gecreëerd voor cultureel ondernemerschap. Daarnaast kan er worden samengewerkt met het hoger onderwijs, waarbij praktijk en onderzoek gecombineerd kan worden. Ontschotting, vermindering van regels en samenwerking kunnen mooie transities mogelijk maken. Daarbij kan ook worden ingespeeld op de transitie die nu plaatsvindt in het jeugdbeleid. De cultuursector kan verbinding maken met de sociale sector (welzijn, zorg en onderwijs). De overheid zou hierin ook een belangrijke rol kunnen spelen. Partijen die bereid zijn in het proces te stappen zouden moeten worden gesubsidieerd, niet alleen de gevestigde instellingen. 'Faciliteren door mee te bewegen.'

Carin Reinders: CODA is een cultuurhuis (met een openbare bibliotheek, gemeentelijk archief en twee musea) dat te maken heeft gehad met een opgelegde fusie. Uiteindelijk heeft deze fusie goed uitgespeeld: door de samenwerking zijn de functionaliteiten geïntegreerd. Het publiek vindt op één plek inspiratie en verhalen. Naast kwantitatieve resultaten is het belangrijk aandacht te besteden aan kwalitatieve resultaten: hoe kun je betekenisvol zijn voor de samenleving? Hoe kun je verrijken, de ander iets laten beleven? De wil om te veranderen is er, maar daar is tijd voor nodig.

Grote musea zouden kleinere musea kunnen 'adopter' om kennis en mogelijkheden optimaal te benutten. Vanuit een samenwerking van binnenuit kunnen tentoonstellingen, promotie en bedrijfsvoeringen gedeeld worden.

Maar wat voor gevolgen heeft de digitalisering voor subsidiestromen? De digitalisering heeft democratisering op gang gebracht, maar heeft er ook voor gezorgd dat de burger gewend is geraakt aan gratis informatie (informatie op internet, op afstand een virtuele wandeling door een museum maken of een opera uit New York op het witte doek bekijken). Hoe maak je daar een passend verdienmodel voor? Wat is het verdienmodel van gratis? Het is een belangrijk punt dat ook op overheidsniveau aandacht verdient. Het is belangrijk dat het bewustzijn weer wordt gewekt dat spelers, muzikanten etc. tijd en energie investeren in wat zij doen. Het publiek moet de impuls krijgen om daarvoor te willen betalen. Als de professionele kunstenaars en muzikanten niet meer betaald krijgen en in moeten leveren door de bezuinigingen, hoe gaat de toekomst er voor hen dan uit zien?

Volgens Jeroen van den Eijnde ontbreekt de hybridisering van subsidiekaders. Subsidiekaders worden rigider, specifiek en het belang van kwantitatieve indicatoren neemt toe. De overheid zou volgens van den Eijnde een duidelijke visie moeten hebben op de context en het doel rondom productie en financiering van kunst en cultuur. Er moet een werkrelatie worden gecreëerd waarin overheden en cultuurproducenten op basis van wederzijds vertrouwen werken aan gezamenlijke doelstellingen. Daarnaast kunnen ook kunstenaars hybridiseren (experimenteel en commercieel, verdienmodel met private en publieke middelen, ambachtelijke en technologische middelen).

Het museum en de kunstenaar zouden in hun ondernemerschap samen moeten werken. Met elkaar kunnen zij ook op financieel gebied tot afspraken komen die recht doen aan zowel de kunstenaar, het museum en het publiek. Tegelijkertijd blijft er een wankel evenwicht bestaan tussen de kunstenaar

**RAAD
VOOR
CULTUUR**

 provincie
Gelderland

CULTUUR & MEDIA

die afhankelijk is van subsidies of vergoedingen van het museum en de subsidieverlener of het museum. Het denken vanuit community development kan ook gestimuleerd worden. Wij betalen samen belasting en zijn verantwoordelijk voor elkaar en voor de verdeling van subsidies. Bij het Gelders Orkest was eerder geen ruimte voor innovatie. Daar was geen budget voor en daarom mocht er ook niet veel misgaan, terwijl het heel waardevol kan zijn om eens de fout in te gaan. Het is ook niet goed als er altijd een oplossing wordt gezocht in subsidies, maar dat wil niet zeggen dat subsidies niet belangrijk zijn. Subsidies moeten naast de grote culturele instituten ook de nieuwe en kleinere kunstinstellingen bereiken.

Ter afsluiting op het debat keken [Annemieke Traag](#) en [Joop Daalmeijer](#) terug op wat er werd gezegd en gaven hun reactie.

Traag is trots op de culturele variëteit in Gelderland. Zij benadrukt dat er tijd moet worden genomen voor transitie en onderstreept nog eens het belang van de verbinding tussen kunstenaars, opleidingen en erfgoed, de ontwikkeling van cultureel ondernemerschap en het creëren van experimenteerterruimte: een platform voor innovatie, uitwisseling en vernieuwing.

Joop Daalmeijer benadrukt nog eens dat voorkomen moet worden dat de kunstenaar in het 'verdienmodel van gratis' belandt. Zijn speciale aandacht gaat onder meer uit naar de kunstsectoren waar ingrijpend bezuinigd wordt (de podiumkunsten meer dan de musea), stimulering van cultuureducatie en de spreiding van cultuur in Nederland.